

РЕЦЕПЦІЯ ТВОРІВ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В УГОРЩИНІ

Ангела Гедеш

Леся Українка належить до тих письменників, твори яких відомі далеко за межами її Вітчизни. Свідченням цього є і рецепція її творів в Угорщині.

Вперше угорський читач познайомився з творами видатної письменниці на початку ХХ ст., точніше у 1929 році. Тоді на сторінках угорських журналів, зокрема часопису "Új Írás" було надруковано уривок з поеми "Вавилонський полон" у перекладі Міклоша Надя. Та найбільшу увагу угорської громадськості привернула творчість Лесі у повоєнні роки, коли помітне загальне пожвавлення українсько-угорських відносин.

Так, у 1971 р. з'явилася антологія української поезії "Ukrán költők", у якій помітне місце зайняли і 19 поезій Лесі Українки. За їх переклад взялися Шандор Вереш, Емі Карої, Єва Гріґашші, Денеш Седе. Тут вміщені такі важливі для розуміння творчого доробку поетеси вірші, як "Слово, чому ти не твердая криця" (Szó! a neved mi okon nem acél-tőr), "Contra spem spero", "Дим" (Füst), цикл "Сім струн" (Hét húr) та інші.

Найчастіше звертаються угорські перекладачі до тих поезій Лесі, у яких вона закликає до боротьби, висловлює віру у краще майбутнє ("Contra spem spero", "Fiat pox"), "Коли втомлюся я життям щоденним" (A kétségbeesés perce), "Досвітні вогні" (Hajnali tűzek) та інші.

Цікаво, що часто до якогось одного вірша поетеси одночасно звертаються кілька перекладачів. Таким, наприклад, є "Досвітні вогні", який у 1971 році (21 лют.) був надрукований в обласній газеті "Kárpáti Igaz Szó" в інтерпретації Іштвана Ковтюка, Ласло Баллі, Агнеш Гергей.

Найповнішим зібранням творів Лесі Українки, яке відоме досі, є збірка "Подорож до моря" (Út a tengerhez). Вийшла вона у 1971 році у видавництві "Європа" і приурочена до 100-річчя поетеси.

Книга містить 18 розділів, у які увійшло 116 творів. Тут поетеса представлена не лише як поет-борець, гострий сатирик, але і як ніжний лірик, у рядках її поезії проглядає чутлива душа і її мрійлива натура.

Це помітно у циклах "Сім струн" (Hét húr), "Мелодії" (Melódiák), "Кримські відгуки" (Krími emlékek), "Легенди" (Legendák) та інші.

З поем та драматичних творів угорською мовою побачили світ "Вілла-посестра" (A tündér-hugocska), "Ізоolda Білорука" (Fehérkezű Izolda), "Давня казка" та найпоетичніша драма-фейерія "Лісова пісня" (Erdei rege).

Перекладали твори Лесі відомі угорські перекладачі української літератури Єва Грігашші, Гейза Кейпеш, Шандор Вереш, Дежьо Тондорі, Агнеш Гергей, Емі Карої, Денеш Седе, Іштван Ковтюк, Ласло Балла, Юрій Шкробинець (троє останніх живуть в Ужгороді).

На збірку "Út a tengerhez" з'явилося ряд рецензій. Єва Грігашші – одна з перекладачів творів Лесі, у газеті "Kárpátontúli Ifjúság" (1972. 10. VIII.) теж відгукнулася статтею на цю книжку. В одному з листів до мене Єва Грігашші написала, що вона настільки закохана у поезію цієї мужньої і ніжної душою жінки, що мріє перекласти всі твори Лесі і видати повною збіркою. У згадуваній рецензії на "Út a tengerhez" Грігашші пише: "Спільну творчість перекладачів можна порівняти з тим, коли монументальну скульптуру в різному освітленні сфотографовано з багатьох аспектів."

Цій збірці присвячено й інші відгуки, серед них і опублікована в журналі "Всесвіт" (1972, № 8) стаття Юрія Шкробинця. У своєму виступі по будапештському радіо відомий перекладач Гейза Кейпеш наголосив на актуальному і нині звучанні творів Лесі, вказав на майстерність освоєння нею класичних традицій європейської поезії.

Угорська критика не залишила поза увагою появу творів Лесі Українки в угорській інтерпретації.

З'явилися і статті, приурочені до 100-річного ювілею поетеси. Зокрема, найстаріший угорський перекладач української літератури Дердь Радо написав статтю про її творчість "Alföld" (1971, № 1),

Шара Каріг опублікувала свої роздуми і спостереження про творчість Лесі Українки у журналі "Nagyvilág" (1971, № 3); у цьому ж журналі надрукована і стаття Єви Грігашші.

Цілий ряд матеріалів, приурочених ювілею поетеси з'явилося на сторінках закарпатських газет "Kárpáti Igaz Szó", "Kárpátontúli Ifjúság", "Kárpáti Kalendárium", та, навіть, в угорському журналі "Új Tükör".

Оцінюючи доробок Лесі Українки, відомий популяризатор української літератури, перекладачка Шара Каріг говорить: "В поетичний світ Лесі Українки вмістилася багатоголоса музика української усної народнопоетичної творчості, традиції української поезії XIX ст. ... У її поезії відчутні образи, художні деталі, характерні для угорської поезії кінця XIX – поч. XX ст. А при цьому Леся Українка не знала жодного угорського поета, не була знайома з угорською поезією. Цій подібності сприяла історія, схожа доля двох народів."

Окрему увагу заслуговує творча праця мого колишнього колеги Іштвана Ковтюка. Сам він натура лірична, тому не випадково звернувся до одного з найпоетичніших творів Лесі Українки – "Лісової пісні", яку любовно і уважно переклав. Спочатку уривки друкувалися в "Kárpáti Igaz Szó", а у 1993 р. з'явилася окрема збірка. Цінність її не лише у високому художньому рівні перекладу, але і в тому, що паралельно подається український текст і його угорський відповідник.

У післямові до збірки Іштван Ковтюк пише, що "цей твір справжнє чудо в українській літературі, якому немає пари – ні до Лесі, ні в творчості її наступників".

Творчість Лесі Українки, її душа живе і буде жити доти, доки людина прагнучиме до прекрасного. Сама поетеса сказала про це словами Мавки:

"Я жива! Я буду вічно жити!
Я в серці маю те, що не вмирає."

